

Van: Hofman, Paul
Verzonden: maandag 14 juni 2021 09:04
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: Stuurgroep vergadering RES Achterhoek 17 juni 201
Bijlagen: Agenda stuurgroep RES 17 juni.docx; Notitie - Voortgang vervolgproces windenergie op en rondom de Veluwe.docx; Bovenregionale afspraken Windenergie op en rond de Veluwe 17022021 - definitieve tekst.pdf; 1e concept RES 1.0 Achterhoek.pdf

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Hallo [redacted]

Kun jij met mij meelesen of er geen gekke dingen in staan?

Van: RES Achterhoek <info@resachterhoek.nl>
Verzonden: vrijdag 11 juni 2021 23:01
Aan: Veldhuizen, Martin <m.veldhuizen@aalten.nl>; Kok, Ted <T.Kok@aalten.nl>; g.teselink@gemeentebekelland.nl; [redacted]; Hofman, Paul <P.Hofman@bronckhorst.nl>; Langeveld, Frans <f.langeveld@doetinchem.nl>; Lambregts, Ingrid <i.lambregts@doetinchem.nl>; j.vanhalteren@montferland.info; w.gerritsen@montferland.info; b.porskamp@oostgelre.nl; m.frank@oostgelre.nl; Kock, Janine <j.kock@oude-ijsselstreek.nl>; Hiddinga, Ben <b.hiddinga@oude-ijsselstreek.nl>; bfrings@winterswijk.nl; j.van.der.meer@gelderland.nl; [redacted] secretariaat@wrij.nl; maarten.van.oostveen@agem.nl; [redacted] achterhoek@jongresnederland.nl; [redacted] voorzitter@industriekringenachterhoek.nl; [redacted] secretariaat@wrij.nl; [redacted]

CC: Duenk, Frank <f.duenk@8rhk.nl>; [redacted]

Onderwerp: Stuurgroep vergadering RES Achterhoek 17 juni 201

Beste leden van de stuurgroep van de RES Achterhoek,

Hierbij wil ik u graag een aantal documenten toesturen die behandeld gaan worden bij de volgende stuurgroep vergadering van de RES Achterhoek. Deze vergadering gaat plaatsvinden op donderdag 17 juni van 13.00 tot 17.00 via [deze Teams link](#). U heeft hiervoor eerder een Outlook agenda invite ontvangen.

De documenten die ik met u wil delen zijn:

- De agenda voor de stuurgroep vergadering;
- De concept RES 1.0 (PDF in bijlage, word versie via [WeTransfer link](#) i.v.m. de bestandsgrootte);

- Bovenregionale afspraken Windenergie op en rond de Veluwe;
- Notitie - Voortgang vervolproces windenergie op en rondom de Veluwe;

--

Met vriendelijke groet,
Namens de projectorganisatie RES Achterhoek,
[redacted] projectsecretaris

www.res-achterhoek.nl

RES 1.0 Achterhoek: Achterhoekse energiestrategie

Agenda bijeenkomst stuurgroep RES

Door: *Programmaleider RES*
Datum bijeenkomst: *17 juni 2021 (een teams-link is u al eerder toegezonden)*
Aanvangstijdstip: *13.00*

---

1 Inleiding

Het centrale onderdeel van de agenda is de toelichting op en bespreking van het 1^e concept van de RES 1.0 Achterhoek.

De status van het 1^e concept dat u is toegezonden is de volgende:

- Het stuk is besproken met de duurzaamheidscoördinatoren en medewerkers ruimtelijke ordening van de Achterhoekse gemeenten.
In een overleg vrijdagochtend 11 juni heeft men ingestemd met verzending van deze versie aan de stuurgroep. De grote lijn wordt onderschreven.
- Op detailpunten leveren de medewerkers, net als medewerkers van de provincie Gelderland, de komende week nog commentaar aan.
- De resultaten van dit commentaar worden, waar van belang voor de grote lijn, ter vergadering aan de stuurgroep kenbaar gemaakt.
- Het stuk is verder nog in ruwe staat. Evident is dat hoofdstukken door verschillende mensen zijn geschreven en dat een tekstuele harmonisatieslag nodig is. Op enkele punten is een laatste invulling nog PM.

Deze status laat een beoordeling van de inhoud toe. Daarom is besloten dit stuk toe te zenden in plaats van het verder af te ronden en pas op het laatste moment naar de leden van de stuurgroep te zenden.

Agendavoorstel

13.00 Opening bijeenkomst (Bestuurlijk trekker RES Achterhoek dhr. Langeveld)

13.05 Planning en voortgang RES 1.0 (Programmaleider)

- Procesmatig
- Inhoudelijke resultaten
- Status van het 1^e concept RES 1.0
- Vragenronde

13.30 Toelichting 1^e concept RES 1.0

13.45 Algemene reacties

- Vragenronde
- Suggesties en adviezen

14.55 Verdere stappen en besluitvormingsprocedure

15.00 Sluiting

Bijgevoegde stukken

- 1^e concept RES 1.0 (download link)
- Notitie voortgang vervolproces windenergie Veluwe
- Boven regionale afspraken vervolproces windenergie Veluwe

Bovenregionale bestuurlijke afspraken Windenergie op en rondom de Veluwe

De deelnemers aan het bovenregionale bestuurlijk overleg - Jan van der Meer (Gedeputeerde Provincie Gelderland), Tijs de Bree (Gedeputeerde Provincie Overijssel), Bob Bergkamp (voorzitter Stuurgroep RES NW Veluwe), Jos Penninx (voorzitter Stuurgroep RES Cleantechregio), Harriët Tiemens (voorzitter Stuurgroep RES Arnhem-Nijmegen), Sander van 't Foort (voorzitter Stuurgroep RES Food Valley), Joost Reus (voorzitter Stuurgroep RES FruitDelta Rivierenland), Frans Langeveld (voorzitter Stuurgroep RES Achterhoek), Marcel Blind (voorzitter Stuurgroep RES West Overijssel), Jop Fackeldey (voorzitter Stuurgroep RES Flevoland) hebben overeenstemming bereikt over een gezamenlijke aanpak van Windenergie op en rondom de Veluwe. Zij zijn overeengekomen om de volgende bovenregionale afspraken in te brengen in de besluitvorming in de regionale stuurgroepen RES en in hun colleges.

1. **Status ecologische rapportage:** De ecologische rapportage 'Windenergie op en rondom de Veluwe' van Altenburg & Wybenga vormt het uitgangspunt voor de (boven)regionale afspraken op inhoud en het vervolgproces voor windenergie op en rondom de Veluwe. De rapportage is gebaseerd op de best beschikbare kennis en vormt daarmee het vertrekpunt voor zorgvuldig bestuurlijk handelen.
2. **Kerngebied Veluwe (inclusief een zone van circa 1 km):** Overeenstemming dat windenergieprojecten in het kerngebied Veluwe alleen mogelijk zijn als kan worden onderbouwd dat die geen effecten hebben op de N2000 doelstellingen.

Op basis van de huidige inzichten is het nodig om voor windenergieinitiatieven in het kerngebied Veluwe een pas op de plaats te maken. Het belang van de Veluwe als (internationaal) waardevol natuurgebied staat voorop. Met deze afspraak zorgen we voor:

- Heldere boodschap over het belang van de internationale waarden van de Veluwe en dat negatieve effecten op de Wespendif niet acceptabel zijn (nul mortaliteit).
  - Voorkomen dat windprojecten in het kerngebied de ruimte voor windenergie rondom de Veluwe tot nagenoeg nul beperken, wetende dat rondom de Veluwe een grotere energieopbrengst mogelijk is.
  - Onderzoeksruimte naar de mogelijkheden om met innovatieve oplossingen, experimentele business cases, etc. binnen bovenstaand kader (geen effecten op de Wespendif) windenergie te realiseren.
3. **Lopende initiatieven:** Windprojecten in een gevorderd stadium (er is een principeverzoek ingediend of er is al een milieueffectrapportage uitgevoerd) kunnen verder in hun proces en procedure, onder voorwaarde dat nader ecologisch onderzoek plaats vindt en onderbouwd kan worden dat er geen effecten zijn op de mortaliteit van de Wespendif.

Als uit het ecologisch onderzoek - dat altijd uitgevoerd moet worden bij windparken - volgt dat de wespendif in het plangebied voorkomt, nemen de gemeenten geen verdere besluiten. Verdere beoordeling en voorbereiding van het initiatief vindt plaats als onderdeel van een gezamenlijk en gecoördineerd bovenregionaal afwegingstraject (zie punt 5).

Deze afspraak geldt in principe voor elk concreet initiatief in de invloedzone rondom de Veluwe, en gaat nu in het bijzonder over de volgende lopende initiatieven in deze invloedzone: windpark Midden-Betuwe (ca. 9 windturbines), windpark Nuldernauw (ca. 7 windturbines), de voorbereiding van 4 windturbines op het bedrijventerrein langs A30 in Ede en de ontwikkeling van minimaal 12 Mw windenergie in Barneveld (Harselaar).

Met deze werkwijze kunnen we enerzijds zoveel als mogelijk de vaart houden in lopende initiatieven en anderzijds waar nodig ruimte houden voor een nader te ontwikkelen ruimtelijke en energetisch optimale verdeling van de vergunbare ruimte in de invloedzone van de Veluwe (circa 1 tot 8 km zone rondom de Veluwe).

4. **Vertaling in RES 1.0:** In de RES'en van de betreffende regio's worden bij de zoekzones wind op en rondom de Veluwe de voorwaarde opgenomen dat de haalbaarheid van windprojecten afhankelijk is van nader ecologisch onderzoek, effecten op de Wespandief en het bovenregionale afwegingstraject. De RES-regio's (stuurgroepen) wegen af of het handhaven van de betreffende zoekzones als onderdeel van de nationale doelstelling van 35 TWh duurzame opwek in 2030, recht doet aan realistische en haalbare bieding.
5. **Vervolgproces: De provincies en RES regio's gaan in een gezamenlijk proces** komen tot een verdere uitwerking en keuzes t.a.v. de mogelijkheden voor windenergie op en rondom de Veluwe (joint fact finding). Hiervoor worden de volgende stappen gezet:
  - a) Door het doen van gezamenlijk feitenonderzoek in de vorm van veldtellingen in het gehele invloedsgebied (periode juni – augustus 2021 en gedurende 2 of 3 jaar) beter inzicht krijgen of bepaalde zoekzones in het invloedsgebied niet gebruikt worden door de Wespandief en andere kritische soorten. Tevens worden kansen voor mitigatie uitgewerkt.
  - b) Expert judgement (doen) uitvoeren voor het hanteren van de 95% of een andere ontwikkelingskans bij het bepalen van de ecologische beperkingen vanwege het leefgebied van de Wespandief.
  - c) Ontwikkelen (bovenregionaal) ruimtelijk afwegingskader, ruimtelijk perspectief en handelingsperspectief – in een co-creatie proces van provincies en RES-regio's (2021/tot voorjaar 2022) dat er op is gericht om zoveel mogelijk energie(systeem)rendement te behalen, op juiste plekken met juiste mitigerende maatregelen.
  - d) Afspraken maken over proces naar RES 2.0 en op basis van a), b) en c) in 2022 in de RES 2.0 het ruimtelijk perspectief en handelingsperspectief operationaliseren/uitwerken.
  - e) De rijksoverheid, werkgroep energie en natuur van NP RES en (via de rijksoverheid) Brussel hier actief bij betrekken.

De Provincie Gelderland coördineert het gezamenlijke vervolgonderzoek en het vervolgproces, maakt hiertoe in maart 2021 een plan van aanpak en legt dit voor aan de andere partijen.

In het vervolgproces zijn direct betrokken: Provincie Gelderland, de zes Gelderse RES regio's, Provincie Overijssel. De RES regio's West-Overijssel en Flevoland worden als agendalid regelmatig geïnformeerd.

Het vervolgproces wordt begeleid door het overleg van regionale RES-procesregisseurs. Halfjaarlijks worden in een bovenregionaal bestuurlijk overleg de vorderingen gedeeld.

17 februari 2021

Voortgang vervolgproces windenergie op en rondom de Veluwe

Op 17 februari hebben provincies Gelderland, Flevoland, Overijssel, de zes Gelderse RES-regio's en RES-regio's Flevoland en West-Overijssel bovenregionale afspraken over windenergie op en rondom de Veluwe gemaakt. Onderdeel van de afspraken is het vervolgproces voor opwekken van windenergie op en rondom de Veluwe. Provincie Gelderland neemt de regie in dit proces en heeft de afgelopen periode bekeken hoe het vervolgproces effectief en efficiënt kan worden ingericht. Deze notitie geeft de actuele stand van zaken over het vervolgproces en gaat in op de te zetten stappen aankomende periode.

Onderzoek

Rondom de Veluwe willen de provincie en de RES-regio's de doelstellingen voor energietransitie behalen en werken aan een sterke en weerbare natuur en de doelen voor soortenrijkdom. Daarnaast willen we het mogelijk maken dat windinitiatieven zo snel mogelijk gerealiseerd kunnen worden. Daarom onderzoeken we hoe een model van stilstandsvoorzieningen rondom de Veluwe kan worden gerealiseerd.

Toelichting

De rapportage 'Windenergie op en rondom de Veluwe' geeft al enkele voorbeelden van de vermindering in aanvaringsslachtoffers bij de Wespandief bij specifieke stilstandsvoorzieningen op specifieke afstanden tot de Veluwe. Gedacht wordt aan het nader doorrekenen van een aantal scenario's met stilstand tussen zonsopkomst en zonsondergang. Zo kan er meer inzicht ontstaan in de benodigde stilstandsvoorzieningen voor initiatieven op verschillende afstanden rond de Veluwe. Initiatieven kunnen met deze stilstandsvoorzieningen relatief snel doorgang vinden. We bereiden nu het onderzoek voor.

Samenwerking

Er komen twee ambtelijke begeleidingsgroepen om dit proces te begeleiden. Hierin is voorzien dat er twee vertegenwoordigers uit alle RES regio's in oprichting deelnemen. Een inhoudsdeskundige en één persoon die meer het bestuurlijk proces begeleidt. Daarnaast wil we een klankbordgroep oprichten met deelnemers uit diverse organisaties. Het doel van de klankbordgroep is om vanuit de eigen achterbannen te reflecteren op inhoud en proces. Op dit moment zoeken we contact met natuur- en milieuorganisaties, energiecoöperaties, het Rijk, het Nationaal Programma RES (werkgroep energie, natuur en landschap) en de Nederlandse Windenergie Associatie (NWEA).

Bovenregionale bestuurlijke afspraken vervolgproces 17 februari 2021

In de bovenregionale afspraken zijn we overeengekomen dat de provincies en RES-regio's in een gezamenlijk proces keuzes en mogelijkheden voor windenergie op en rondom de Veluwe uitwerken:

De vervolgstappen vallen uiteen in drie stappen:

1. gezamenlijk feitenonderzoek
2. kansen voor mitigatie
3. expert oordeel ontwijkingskansen Wespandief

De inzichten uit bovenstaande vervolgstappen voeden de ontwikkeling van een bovenregionaal ruimtelijke afwegingskader en handelingsperspectief.

Ad a: Veldtellingen

In de gemaakte bovenregionale afspraken worden veldtellingen genoemd. Tellingen in de hele zone van 1-8 km rondom de Veluwe gedurende 2-3 jaar in de periode juni-augustus. Deze veldwaarnemingen zouden mogelijk meer informatie geven over de mate waarin Wespendieven daadwerkelijk gebruik maken van een locatie.

Een verdiepingsslag met de auteurs van de rapportage (bureau Altenburg & Wymenga) heeft geleid tot voortschrijdend inzicht. Het vlieggedrag en ruimtegebruik van de Wespendief zijn grillig en onvoorspelbaar door ruimtelijke en tijdelijke variatie in het voedselaanbod. Daarom is niet aan te geven hoeveel jaar er geteld zou moeten worden voor een garantie op een reëel beeld. Daarom worden er in het kader van de bovenregionale bestuurlijke afspraken geen veldtellingen uitgevoerd.

Ad b: Kansen voor maatregelen ter vermindering van effecten

In het proces zijn tot nu toe diverse mogelijkheden voor mitigatie besproken:

- Stilstandsvoorziening
- Zwart verven van wieken
- Cameradetectiesysteem in combinatie met stilstand

Stilstandsvoorziening

Uit de rapportage blijkt dat vliegbewegingen van de Wespendief in de zone buiten de Veluwe voornamelijk in de maanden juli en augustus plaatsvinden. Het toepassen van een stilstandsvoorziening is voor de Wespendief de meest zekere methode om aanvaringsrisico's te vermijden. Dit blijkt ook uit de rapportage 'Windenergie op en rondom de Veluwe'. Voor de Wespendief is een stilstandsvoorziening in de zone van 1-8 km rondom de Veluwe in de maanden juli en augustus het meest zinvol en effectief in het reduceren van de kans op aanvaring. De precieze duur van de stilstandsvoorziening is afhankelijk van het type windturbine en de afstand tot de Veluwe. Met het voor de rapportage gebruikte model kan zeer precies de benodigde duur van een stilstandsvoorziening voor een windinitiatief worden uitgerekend.

Het zwart verven van een wiek van de turbines

Met het zwart verven van een wiek om de zichtbaarheid te vergroten zijn positieve resultaten behaald in Noorwegen voor de zeearenden. We doen mee aan een onderzoek dat het effect van de zwarte wiek gaat testen in de Eemshaven in Groningen op hier voorkomende vogels in een Nederlandse situatie. Dit onderzoek start in de tweede helft van 2021 en neemt naar verwachting drie tot vier jaar in beslag.

Cameradetectiesysteem i.c.m. stilstand

Met het gebruik van een cameradetectiesysteem i.c.m. het kortstondig stilzetten van een turbine zijn positieve resultaten behaald in Zeeland bij toepassing voor de Zeearend. De Zeearend is echter een veel grotere en daarmee makkelijker te detecteren soort dan de Wespendief. Over de effectiviteit voor het toepassen op de Wespendief zijn twijfels omdat deze soort in grootte veel lijkt op bijvoorbeeld de Buizerd en meeuwen.

Ad c: Expert oordeel ontwikingskans Wespandief

In de rapportage 'Windenergie op en rondom de Veluwe' wordt gebruik gemaakt van een model waarin de ontwikingskans van de Wespandief een belangrijke factor is. De ontwikingskans is de som van de integratie van de kans dat een Wespandief a) een heel windpark ontwijkt én b) een specifieke windturbine binnen een windpark ontwijkt én c) de kans dat een Wespandief een rotorblad van een windturbine ontwijkt. Voor roofvogels waarvan de ontwikingskans is vastgesteld, is bekend dat deze een range geven van tussen de 95-99,5%. Voor de Wespandief is echter geen wetenschappelijk vastgestelde ontwikingskans bekend, daarom wordt in het rapport met de meest negatieve ontwikingskans van 95% gerekend.

Voor de Wespandief is een grote dataset met gps-punten beschikbaar. Deze heeft het model in de rapportage ook gevoed. Uit overleg met de Universiteit van Amsterdam blijkt nu dat deze data niet de juiste dichtheid (hoge resolutiedata) heeft voor het berekenen van de ontwikingskans. Dit houdt in dat hier aanvullend onderzoek vereist is. Op dit moment bekijken we hiervoor de mogelijkheden. Het is moeilijk vooraf te stellen hoe lang dit onderzoek zal duren. De verwachting is dat het in elk geval meerjarig onderzoek betreft. Ook is duidelijk dat op dit gebied er slechts een klein aantal deskundigen is.